

ทฤษฎีความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา

ความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา

โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามหรือกฎระเบียบ เว้นแต่ในบางกรณีการไม่กระทำการใดในส่วนที่กฎหมายบังคับบัญญัติว่าต้องกระทำก็อาจจะถือว่าเป็นความผิดได้ สำหรับความผิดในทางอาญามีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ

ความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญาโดยหลักแล้วจะเห็นได้จากมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย"

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ใหญ่ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง"

จากบทบัญญัติในมาตรา 2 วรรคแรก จะเห็นถึงหลักที่รับรองกันทั่วไปว่า ถ้าไม่มีความผิด และไม่มีความผิด ถ้าไม่มีกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้

1. ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งทั้งการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นความผิดและโทษที่จะพึงมี แยกพิจารณาดังนี้

ก. กฎหมายดังกล่าวนี้ต้องเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรต่างจากกฎหมายแพ่ง¹ คือบทกฎหมายที่ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติ ตามรัฐธรรมนูญ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด (เมื่อรัฐสภาได้อนุมัติแล้ว) ประกาศคณะปฏิวัติ เป็นต้น นอกจากนั้นกฎหมายดังกล่าวนี้ต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ข. กฎหมายดังกล่าวนอกจากจะ**บัญญัติการกระทำใดเป็นความผิด**แล้วยังจะต้อง**กำหนดโทษด้วย** (จะต้องประกอบกันทั้ง 2 อย่าง) ถ้าเพียงบัญญัติว่าเป็นความผิดแต่ไม่ได้กำหนดโทษไว้ บุคคลผู้กระทำก็ไม่ต้องรับโทษในทางอาญา และถ้าโทษที่กำหนดไว้นั้นมีกฎหมายยกเลิกก็เท่ากับไม่มีการกำหนดโทษไว้ ดังนั้นจะลงโทษไม่ได้ เช่น ตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 242 บัญญัติว่า การกระทำชำเราผิดมนุษย์เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ แต่ในประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ หากมีการกระทำในขณะใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ก็ย่อมไม่เป็นความผิดฐานกระทำชำเราผิดธรรมดา²

ค. โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

โทษดังกล่าวหมายถึงโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาอันได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิ้น จะลงโทษอย่างอื่นไม่ได้ ดังนั้นโทษจึงไม่รวมถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4

²ดูบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 43.

2. ท้องที่ความโดยเคร่งครัด

จากบทบัญญัติในมาตรา 2 เกิดหลักการที่ความในทางอาญาวาจะท้องที่ความโดยเคร่งครัด กล่าวคือ ที่ความตามที่กฎหมายในทางอาญาบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วจะลงโทษไม่ได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าท้องที่ความตามตัวอักษรแต่ประการเดียว จำต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ ขึ้นมาในขณะเดียวกันด้วย อนึ่ง การที่ความกฎหมายอาญาโดยเคร่งครัดจะขยายออกไปไม่ได้นอกจากจะเป็นคุณแก่จำเลย

การกระทำ

ตามบทบัญญัติในมาตรา 2 บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การกระทำดังกล่าวนี้จะต้องกระทำโดยรู้สำนึกตามมาตรา 59 วรรคแรก ถ้าไม่รู้สำนึกหรือควบคุมไม่ได้ก็ไม่ใช่การกระทำ เช่น การที่เกิดขึ้นในระหว่างระเมอ การถูกบังคับด้วยกำลังกายที่เหนือกว่า การหาวนอน เป็นลมบ้าหมู หรือตกจากที่สูงโดยอุบัติเหตุ เมื่อไม่ใช่การกระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การกระทำหมายรวมถึงการกระทำโดยงดเว้นตามมาตรา 59 วรรคท้ายด้วย กรณีจะเป็นการกระทำโดยงดเว้นจะต้องมีหน้าที่ป้องกันผลนั้นด้วยและไม่กระทำการตามหน้าที่ ดังนั้น ถ้าไม่มีหน้าที่เพื่อป้องกันผลก็ไม่อาจเกิดการกระทำโดยงดเว้นได้ ซึ่งหน้าที่นั้นอาจเกิดจากกฎหมาย สัญญาหรือหน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อน ๆ ของจำเลยเอง กรณีต่างจากการละเว้นไม่กระทำการตามกฎหมายบัญญัติให้กระทำซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบของความผิด เช่น มาตรา 374 เมื่อเห็นคนอื่นตกอยู่ในภาวะอันตรายซึ่งเราจะช่วยได้แต่ไม่ช่วย การที่เราไม่ช่วยเป็นองค์ประกอบความผิดในตัวของมันเอง¹

¹จริญ ภักดิ์ชนะกุล, คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญา โครงการอบรมกฎหมายสารบัญญัตินุติ 3 (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 17.

ความรับผิดโดยตรงในการกระทำผิด

เมื่อบุคคลใดกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดในผลจากการกระทำของตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นความรับผิดโดยตรงในการกระทำผิด Direct Liability¹

บุคคลผู้มีความรับผิดประเภทนี้ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดหรือตัวการ ซึ่งจะต้องรับผิดโดยตรงสำหรับการละเมิดหรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานที่กำหนดไว้
แบ่งออกเป็น

1. ผู้กระทำความผิดคนเดียว

กระทำความผิดโดยตัวของเขาเอง แม้จะมีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การใช้หรือช่วยเหลือในการกระทำผิดก็ตาม ซึ่งประเทศทั้งหลายได้ พยายามที่จะให้คำจำกัดความ ผู้กระทำความผิดประเภทนี้ เช่น Model Penal Code ของสหรัฐอเมริกาบัญญัติว่า ผู้กระทำมีความผิด ถ้าความผิด นั้นได้กระทำโดยตัวเขาเอง

ประมวลกฎหมายเยอรมันเห็นว่า ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำ ความผิดอาญาด้วยตัวเขาเอง ประมวลกฎหมายโซเวียตบัญญัติว่า ผู้กระทำ ความผิดจะต้องกระทำความผิดนั้นโดยตรง เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา ของประเทศไทยที่ลงโทษผู้กระทำความผิด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติ ต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 288 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใด ฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 15-20 ปี แสดงให้เห็นว่าผู้ซึ่งฆ่าผู้อื่นเท่านั้นที่จะต้องรับผิดในการกระทำ ของตน กล่าวคือ เป็นความรับผิดโดยตรงที่เกิดจากการกระทำของตน มิใช่เป็นความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น

¹George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law (Boston: Little, Brown and Company, 1978), p. 637-640.

2. ผู้กระทำความผิดรวม Co-Perpetrator

ได้แก่กรณีที่มีบุคคล 2 คนหรือมากกว่านั้น ได้กระทำความผิดร่วมกันตามแผนการที่วางไว้ เช่น ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งจับผู้เสียหายไว้ในขณะที่อีกคนหนึ่งทำการข่มขืน หรือทำร้ายร่างกาย แมว่าคนที่จับนั้นจะไม่ได้กระทำการใดอันถือว่า เป็นการข่มขืน หรือทำร้ายร่างกายก็ตาม แต่เขาทั้งสองก็ได้กระทำการร่วมกันในการปฏิบัติตามแผนการนั้น กฎหมายเยอรมันถือว่า ผู้กระทำความผิดได้กระทำการร่วมกันในการปฏิบัติตามแผนการนั้น เช่น เกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 ของประเทศไทย ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้น โดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ใดรวมกระทำความผิดด้วยกันนั้น เป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น" เช่น จำเลยมาที่ร้านขายอาหารกับพวกเพราะมีเรื่องโต้เถียงกับ ก. พวกของจำเลยเขาทำร้าย ก. จำเลยอยู่ในที่เกิดเหตุและหนีไปกับพวกของจำเลย นับได้ว่า จำเลยเป็นตัวการร่วมกระทำความผิดนั้นด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 167/2523)

ความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น

ในบางกรณีแม้บุคคลนั้นจะมีได้กระทำการใดตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น¹ เช่น การใช้ให้กระทำความผิด ถือว่าเป็นการร่วมกระทำความผิดอย่างหนึ่ง เพราะทั้งผู้ให้และผู้ถูกใช้ต่างก็มีความประสงค์อันเดียวกันในการกระทำที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นผู้มีส่วนช่วยในการกระทำความผิด Accessory

ก่อนที่จะกล่าวถึงความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นนั้น จะได้กล่าวถึงการเป็น Accessory ซึ่งมีแนวความคิดเห็นแตกต่างกัน 2 ทฤษฎี

¹George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law. p. 640.

1. ทฤษฎีเจตนาของผูกระทำเป็นหลัก¹ Subjective Theory

ตามความคิดเห็นของนักกฎหมายฝ่ายนี้ให้ความสำคัญกับเจตนาของผูกระทำ เช่น ในการเริ่มลงมือกระทำความผิดซึ่งเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งในการพยายามกระทำความผิดนั้น ฝ่ายที่ถือทฤษฎีนี้เห็นว่า การลงมือกระทำความผิดจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำนั้นแสดงให้เห็นเจตนาแน่วแน่ที่จะกระทำความผิดซึ่งเจตนาจะเห็นได้เมื่อการกระทำนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงและใกล้ชิดกับความผิดสำเร็จ

ในการพยายามกระทำความผิดก็เช่นกัน ถ้าแสดงให้เห็นถึงเจตนาชั่วร้ายและมีลักษณะที่เป็นภัยต่อสังคมของผูกระทำเท่า ๆ กับการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว ก็ต้องลงโทษการพยายามกระทำความผิดเช่นเดียวกับการกระทำความผิดสำเร็จ

ตามแนววินิจฉัยของศาลฎีกาฝรั่งเศส มีความเห็นโน้มเอียงไปในฝ่ายนี้ซึ่งได้วินิจฉัยว่า "การกระทำทุกอย่างที่จะนำไปสู่การกระทำความผิด ถ้าได้กระทำด้วยเจตนาที่จะกระทำความผิดแล้วย่อมเป็นการเริ่มลงมือกระทำ" โดยหลักวินิจฉัยเช่นนี้ศาลฎีกาฝรั่งเศสได้วินิจฉัยว่า กรณีต่อไปนี้เป็นกรณเริ่มลงมือกระทำความผิดแล้ว เช่น การเข้าไปในบ้านผู้อื่นในเวลากลางคืนโดยไม่ใส่ร่องเท้าโดยเจตนาจะลักทรัพย์ Crim. 1er mai 1879 เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายนี้จะพิจารณาว่า การกระทำของผูกระทำนั้นเกิดขึ้นเพื่อตนเอง to be his own หรือเป็นการกระทำเพื่อบุคคลอื่น act of another ถ้าการกระทำเกิดขึ้นตามนัยแรกแล้วให้ถือว่าผูกระทำเป็นตัวการกระทำความผิด perpetrator แต่หากการกระทำเกิดขึ้นตามนัยหลังแล้วให้ถือว่าผูกระทำเป็นเครื่องมือ instrument ผู้ช่วย assistant หรือ accessory²

¹ โกลแมน กัทธกริมย์, กฎหมายอาญาเปรียบเทียบ อาชญวิทยา (กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 18-19.

² George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law, p.655.

2. ทฤษฎีที่ถือการกระทำเป็นหลัก Objective Theory

ตามความคิดเห็นของนักกฎหมายฝ่ายนี้ให้ความสำคัญของผลที่เกิดจากการกระทำเป็นหลัก เช่น การลงมือกระทำความผิด ต้องเป็นการกระทำที่เป็นส่วนหนึ่งของความผิดที่จะกระทำนั้นเอง อาจจะเป็นองค์ประกอบอันหนึ่งของความผิด หรือเป็นเหตุที่ทำให้ความผิดหนักขึ้น เช่น การเอามือจับทรัพย์ที่จะลักเป็นการลงมือลักทรัพย์ เพราะการจับทรัพย์เป็นการกระทำเพื่อเอาทรัพย์นั้นไปอันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์ หรือการเข้าไปในเคหสถานเพื่อจะลักทรัพย์ เป็นการลงมือลักทรัพย์แล้วและการเข้าไปในเคหสถานเพื่อจะลักทรัพย์เป็นเหตุที่ทำให้โทษลักทรัพย์หนักขึ้น ศาลฎีกาฝรั่งเศสได้วินิจฉัยว่าการที่บุคคลหนึ่งให้คำแนะนำแกื่อกบุคคลหนึ่งและให้เงินเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำความผิดกรรมยังไม่เป็นการลงมือกระทำความผิด เพราะการลงมือกระทำความผิดจะเกิดขึ้นต่อเมื่อการกระทำนั้นจะต้องมีผลโดยตรง และใกล้เคียงกับความผิดสำเร็จ

Crim. 25 Oct. 1962 ¹

ดังนั้นตามแนวความคิดนี้จึงเห็นว่า ถ้าการกระทำของผูกระทำความผิดไม่เข้าองค์ประกอบของความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็น accessory แต่ถาการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบของความผิดจึงจะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด perpetrator ²

ปี ค.ศ. 1862 ศาลสูงสุดของเยอรมันได้ใช้ทฤษฎี Subjective Theory ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

Stashohynsky คู่แทนของ K.G.B. ได้ทำการลอบสังหารผู้นำทางการเมืองในประเทศเยอรมันตะวันตก แมวจำเลยจะกระทำการฆาตกรรมตนเอง ศาลตัดสินว่า เขาเป็นเพียง accessory มากกว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด (ตัวการ) ทั้งนี้เพราะ Stashchynsky ไม่ได้ทำ

¹ โกเมน กัทร์ภิรมย์, กฎหมายอาญาเปรียบเทียบ อาชีววิทยา, หน้า 20.

² George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law, p. 655.

การฆ่าในฐานะที่เป็นการกระทำของเขาเอง แต่ถือว่า เป็นเครื่องมือหรือ
 ผู้ช่วยในการกระทำของบุคคลอื่น ข้อเท็จจริงซึ่งสนับสนุนความเห็นในคดีนี้คือ

1. K.G.B. ใ้คำสั่งให้เขาฆ่า และใ้กำหนดลักษณะเวลา
 สถานที่ ในการกระทำการนั้นไว้อย่างแน่นอน
2. จำเลยกล่าวว่า ถ้าเขาไม่ปฏิบัติตาม จะกลายเป็นคนทรยศ
3. จำเลยไม่มีผลประโยชน์เป็นการส่วนตัว ในการกระทำนั้น
 กล่าวคือ เขาไม่ได้รับค่าตอบแทนในการลอบสังหารนั้น

ข้อเท็จจริงเหล่านี้ไม่เพียงพอที่จะถือว่า การกระทำของจำเลยไม่
 เป็นความผิด จำเลยยังมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา แต่เป็นเพียง
 accessory เท่านั้น

คดีนี้แสดงให้เห็นผลอันไม่เป็นที่น่าพอใจของการใช้ทฤษฎี Subjective
 Theory ได้มีการยกตัวอย่างว่า ถ้าผู้สมคบ Conspirators 2 คน
 ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของเขาเอง ทั้งสองก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้
 กระทำความผิด (ตัวการ) นอกจากนั้น ถ้ามี accessory แต่เขา
 สำคัญผิดว่า บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิด (ตัวการ) ผลก็จะกลายเป็นว่า
 ไม่มีผู้กระทำความผิด (ตัวการ) และความรับผิดของ accessory ก็ไม่
 เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะจะไม่มีกรกระทำผิดอาญาหรือความรับผิดของ
 accessory โดยปราศจากผู้กระทำความผิด

เนื่องจากผลดังกล่าว จึงได้มีการปฏิเสธทฤษฎี Subjective
 Theory และหันไปยอมรับทฤษฎี ซึ่งถือว่า บุคคลซึ่งกระทำความผิด
 จะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้กระทำความผิด (ตัวการ) ซึ่งเป็นแนวความคิด
 ของทฤษฎี Objective Theory ดังนั้น จากคดีที่เกิดขึ้น ถือว่า K.G.B.
 เป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด ส่วน Stashchynsky เป็นผู้กระทำความผิด
 (ตัวการ)

เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายไทยแล้ว แม้จะได้บัญญัติเรื่องผู้ใช้ให้
 กระทำความผิดแยกออกจากหากจากการเป็นท้าวการและผู้สนับสนุน ก็พอจะเทียบ
 เคียงไควาประมวลกฎหมายอาญาของเรายอมรับแนวความคิดของทฤษฎี Objective
 Theory โดยถือว่าผู้ซึ่งถูกใช้ให้กระทำความผิดเป็นท้าวการ ส่วนผู้ใช้นั้นก็
 ถือว่าเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด เช่น ก. ให้ ข. ไปลักทรัพย์ของ ค. เมื่อ
 ข. ไปลักทรัพย์ ข. เป็นท้าวการในความคิดฐานลักทรัพย์ ก. เป็นผู้ใช้ให้กระ
 ทำความผิดของรับโทษเสมือนเป็นท้าวการ

ความรับผิดของการมีส่วนช่วยในการกระทำความผิด Accessorial Liability

Accessorial Liability (ผู้ใช้ ผู้ช่วยเหลือ หรือผู้ยง)
 เป็นความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น แสดงให้เห็นว่าจะต้องมี
 บุคคลอื่นกระทำความผิดขึ้น¹ ไม่ว่าบุคคลอื่นนั้นจะถูกฟ้องร้องให้ลงโทษก่อน
 accessory หรือไม่ ทั้งนี้หลักถือว่าจะไม่มีการกระทำความผิดอาญาหรือ
 ความรับผิดของ accessory โดยปราศจากผู้กระทำความผิด (ท้าวการ)

Accessorial Liability ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดที่เกิดจาก
 การกระทำของผู้หนึ่ง แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีดังนี้²

1. ในความหมายอย่างกว้าง Broad Theory เมื่อผู้กระทำ
 ความผิด ได้ทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แมว่าการกระทำของผู้กระทำความผิด
 นั้นจะได้รับการยกเว้นโทษ accessory ก็ยังต้องรับผิดในการกระทำความผิด
 นั้น เช่น ก. บุคคลวิกลจริต ชูเชิญให้ ข. ทำร้ายร่างกาย ค. ง.
 เป็นผู้ช่วยเหลือบุคคลทั้งสอง โดยให้ไม่ ก. และ ข. ได้รับการยกเว้น
 โทษ เนื่องจากความวิกลจริตและถูกชูเชิญ แต่การกระทำของเขายังเป็น
 ความผิดภายใต้ทฤษฎี accessory liability ในความหมายอย่าง

¹ในสหรัฐอเมริกา ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า accessory
 อาจถูกฟ้องร้องโดยไม่คำนึงว่าจะมีการพิจารณาและลงโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่

²George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law, p.641-

กว้าง ถือว่า ง. เป็น accessory และจะต้องรับผิดเนื่องจากการมีส่วนร่วม
ในการทำร้ายร่างกายผู้อื่น

2. ในความหมายอย่างแคบ Narrow Theory กำหนดว่า
ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดในการกระทำที่ผิดกฎหมาย ถ้าตัวผู้กระทำความ
ผิดไม่ถูกลงโทษก็ไม่อาจถือว่า accessory มีความผิด ดังนั้น accessory
ไม่ต้องรับผิดเว้นแต่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิด

ตามตัวอย่างข้างต้น เมื่อ ก. และ ข. ไม่ต้องรับโทษ

ง. ก็ไม่มีความผิดฐานเป็น accessory

Accessorial Liability ทั้ง 2 กรณีนี้จะเห็นได้ว่า ส่วน
ใหญ่แล้วประเทศต่าง ๆ ยอมรับหลัก accessorial liability ในความ
หมายอย่างกว้าง เช่น ประเทศเยอรมันในปี 1943 ประเทศฝรั่งเศส
(ซึ่งยอมรับหลักดังกล่าวมาเป็นเวลานานแล้ว) แม้แต่ในกฎหมายของประเทศ
อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ก็ถือว่าผู้กระทำ actor อาจเข้าร่วมในการ
กระทำของผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับการยกเว้นโทษ เนื่องจากการวิกลจริต
การล่อให้กระทำความผิด ชูเชิญ หรือสำคัญผิด สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะ
ถือว่าผู้ใช้ให้กระทำความผิดเป็นบุคคลอีกคนหนึ่ง ต่างหากจากตัวการและผู้สนับสนุน
แต่เมื่อพิจารณาจากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นพอจะเทียบเคียงได้ว่าประเทศ
ไทยได้ยึดหลักความรับผิดในการกระทำของผู้อื่นในความหมายอย่างกว้าง เช่น
แดงใช้ให้สามีลักทรัพย์ของภริยา การกระทำของสามีถือว่าเป็นความผิด แต่
กฎหมายยกเว้นโทษให้ (ตามมาตรา 71) ซึ่งเป็นเหตุส่วนตัวของสามีเท่านั้น
แดงยังคงมีความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นลักทรัพย์ต้องระวางโทษเสมือนหนึ่ง เป็น
ตัวการในความผิดฐานลักทรัพย์เอง

ความรับผิดในการกระทำของผู้อื่น Vicarious Liability

Accessorial Liability ค้างกล่าวข้างต้น เป็นคนละเรื่อง
หรือแตกต่างจากความรับผิดในการกระทำของผู้อื่น vicarious

Liability¹ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า จำเลยจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุผลในการให้จำเลยรับผิดชอบในการกระทำนั้น ๆ หลักเกณฑ์ดังกล่าว ใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีความผิดโดยเคร่งครัด Strict Liability ของนายจ้างสำหรับการกระทำความผิดอาญาของลูกจ้าง เช่น จำเลยต้องรับผิดชอบในการที่ลูกจ้างชายทะเลาแกวเขาว

ทฤษฎี Vicarious Liability นี้เกิดจากหลัก Respondeat Superior ใน Common Law กล่าวคือ นายจ้างจะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างที่เกิดขึ้นในทางการที่จ้าง ดังนั้น กฎหมายเรื่องการรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของนายจ้าง ได้ให้แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับหลัก Vicarious Liability ในกฎหมายอาญา กล่าวคือ จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ก. จะต้องมีกรกระทำความผิด (ซึ่งสามารถลงโทษได้) ของผู้กระทำผิด
- ข. จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษระหว่างผู้กระทำผิดและฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบ
- ค. ความผิดอาญาได้กระทำภายในขอบเขตของความสัมพันธ์ดังกล่าว

---

¹George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law, p. 647-649.

2. กรณีถือว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมที่ผิดกฎหมาย felony-murder-rule

เช่นในกรณีของการสมคบ Conspiracy ผู้สมคบ Conspirator แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบ (ในความตายที่เกิดขึ้น) ¹ ในความผิดทุกประเภทที่เกิดขึ้นจากการกระทำของพวกเขา ในฐานะที่เป็น Conspirators ความรับผิดชอบดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากการตกลง หรือการช่วยเหลือ แต่เนื่องจากการเป็น Conspirator

หลัก Vicarious Liability ซึ่งปัจจุบันใช้ในคดีฆาตกรรม felony-murder-cases ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียกำหนดว่า บุคคลผู้ก่อให้เกิดความตายจะต้องรับผิดชอบในความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา แต่ดำเนินการกระทำต่อตัวเองและในความผิดฐานฆาตกรรมนั้น กฎหมายกำหนดว่าต้องเป็นการฆาตกรรมผู้อื่น ดังนั้นเขาขอมไม่มีความผิดในการฆาตกรรมเอง ผู้สมคบ Conspirators คนอื่น ๆ ก็ไม่มีความผิดด้วย

ตามหลักกฎหมายไทย บุคคลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดของผู้อื่นหรือตามหลักวิชาเรียกว่า เป็นการถือเอาความผิดของผู้อื่นมาเป็นของตนนั้น ² มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้ใช้ให้กระทำความผิดตามมาตรา 84
2. ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดตามมาตรา 85
3. ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 86

¹ คดี Taylor V Superior Court 3 cal 3d 578 477 p.2d 13 91 cal Rptr (1970) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเข้าร่วมในการปล้นทรัพย์จะต้องรับผิดชอบในการฆ่าที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาของเพื่อนที่ร่วมในการปล้นด้วย

² วิจารณ์ พันธุ์, กฎหมายอาญา: ภาคทฤษฎีทั่วไป (กรุงเทพฯ : หางหุ้นส่วนจำกัดจินดาสาส์น, 2526), หน้า 299.

4. การกระทำความผิดตามมาตรา 213

5. กรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษ

ซึ่งจะได้อธิบายหลักเกณฑ์ย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ใช้ให้กระทำความผิดตามมาตรา 84

ผู้ใช้ให้กระทำความผิด คือ บุคคลที่ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิง จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือควยวิธีอื่นใด โดยเจตนา เช่น ก. ใช้ ข. โหฆา ค. และ ข. ฆา ค. ตามที่ถูกลงโทษ ข. มีความผิดฐานฆา ค. ตาย ส่วน ก. ซึ่งเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด ก็มีความผิดฐานฆาคนตาย ควบ โดยประมวลกฎหมายอาญาถือเสมือนว่า ก. ได้กระทำความผิดฐานฆาคนตายด้วยตนเอง แต่จากความผิดมิได้กระทำลงไป มิว่าจะเป็นเพราะถูกใช้ ไม่ยอมกระทำ หรือยังไม่ได้กระทำ หรือเพราะเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียง 1 ใน 3 ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ใช้นั้น

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ ก. เป็นเพียงผู้ก่อ คือใช้ให้ ข. ฆา ค. เท่านั้น ก. มิได้กระทำการใดอีก ทั้งมิได้มีส่วนร่วมในการฆา ค. การฆา ค. เป็นการกระทำตามลำพังของ ข. เท่านั้น แต่กฎหมายก็บัญญัติให้ ก. มีความผิดฐานฆาคนตายเช่นเดียวกับ ข. ผู้ถูกใช้ให้กระทำความผิด แสดงให้เห็นว่าการที่ ก. ต้องรับผิดนี้เป็นการอาศัยความผิดที่ผู้อื่นได้กระทำมาเป็นของตน

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่มีการกระทำในส่วนของ ก. เอง คือการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ความรับผิดชอบของ ก. ก็ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดโดยเจตนา ถือว่าเป็นความผิดในตัวเองดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 84 วรรค 2 ที่ว่า

"...ถ้าความผิดมิได้กระทำลง... ผู้ใช้ของระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น" เช่น ก. ใช้ ข. โห้ฆ่า ค. และ ข. มีเจตนาฆ่า ค. ตามที่ ก. ใช้ถือว่า ก. เป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดแล้ว แม ข. ยังมิได้ฆ่า ค. ก็ตาม เพราะเพียงแต่ใช้ก็เป็นความผิดแล้ว กรณีดังกล่าวแม ข. ได้ลงมือกระทำการฆ่า ค. แต่ปรากฏว่า ค. ตายก่อนแล้ว เช่นนถอว่าการกระทำของ ข. ฆ่าองค์ประกอบความผิด ข. จึงไม่มีความผิดแต่ก็ยังถือว่า ก. เป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดอยู่

2. ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด ตาม

มาตรา 85

บุคคลผู้ซึ่งโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นกำหนดโทษไม่ต่ำกว่า 6 เดือน เพียงที่โฆษณาหรือประกาศดังกล่าว บุคคลนั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น แต่หาได้มีการกระทำความผิดเพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณาหรือประกาศ ผู้โฆษณาหรือประกาศก็มีความผิดเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดนั้นด้วยตนเอง เช่น ก. ประกาศ ว่า ใครที่ศีรษะ ข. แยกจะไหรางวัล 1,000 บาท ค. ทราบคำประกาศ จึงศีรษะ ข. แยก เพื่อเงินรางวัล ประมวลกฎหมายอาญาถือเสมือนว่า ก. ได้ศีรษะ ข. ด้วยตนเอง (มาตรา 85 ผู้โฆษณาหรือประกาศ ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ) กรณีดังกล่าวนี้ก็เช่นกัน แท้จริงแล้ว ก. มิได้ศีรษะ ข. เลย การกระทำของ ก. ได้กระทำเพียงประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิดเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้กำหนดให้ ก. ต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นด้วยเสมือนกับว่า ตนได้กระทำความผิดนั้นเอง

การโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดก็เช่นกัน ถือว่าโดยสภาพแล้วเป็นความผิดในตัวเอง กล่าวคือเพียงโฆษณาหรือประกาศก็เป็นความผิดแล้ว แม้ความผิดนั้นจะยังมีได้กระทำลง

3. ผู้สนับสนุนตามมาตรา 86

ผู้สนับสนุน คือ บุคคลที่กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะทำความผิด แมผู้กระทำความผิดจะมีใครรู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ถ้าบุคคลนั้นมีเจตนากระทำการอันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกดังกล่าว ก็เป็นผู้สนับสนุน และผู้สนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าวนี้จะต้องรับโทษ 2 ใน 3 ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนนั้นจะต้องมีกรรมอันเป็นประธานซึ่งเป็นความผิด ถ้ากรรมอันเป็นประธานไม่มีหรือไม่เป็นความผิดแล้ว ก็ย่อมจะมีการสนับสนุนไม่ได้ เช่น การฆ่าตัวตาย ไม่เป็นความผิด ฉะนั้น ผู้สนับสนุนในการฆ่าตัวตายจึงไม่มีความผิด การกระทำอันนี้ถือเป็นการสนับสนุน เช่น ก. ให้ ข. ยืมอาวุธปืน เพื่อ ข. จะนำไปฆ่า ค. ถ้า ข. ฆ่า ค. ตายด้วยปืนนั้น ก. เป็นผู้สนับสนุนในการฆ่า ค. และต้องระวางโทษ 2 ใน 3 ของความผิดฐานฆ่าคนตาย จากตัวอย่างนี้เช่นเดียวกับในกรณีผู้ใช้ตามมาตรา 84 และผู้โฆษณาหรือประกาศให้กระทำความผิดตามมาตรา 85 ก. ได้กระทำการเพียงให้ ข. ยืมปืนเท่านั้น ซึ่งการกระทำเพียงเท่านี้ โดยปกติทั่วไปแล้ว ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่เนื่องจาก ก. ทราบว่า ข. จะเอาปืนนั้นไปฆ่า ค. เมื่อ ข. ใดฆ่า ค. ตามเจตนาแล้ว จึงถือได้ว่า การกระทำของ ก. นั้น เป็นการสนับสนุนให้ ข. กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายด้วย จึงเป็นอีกกรณีหนึ่ง ของความรับผิดชอบทางอาญา แมผู้อื่นเป็นผู้กระทำความผิด

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าแมผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด ผู้สนับสนุน จะต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นก็ตาม แต่แท้จริงแล้วในส่วนของผู้กระทำความผิดทั้งนี้ ก็จะต้องมีการกระทำใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย เช่น การก่อ การโฆษณาหรือประกาศ การให้ความช่วยเหลือหรือความสะดวกในการกระทำความผิด เพราะถ้าไม่มีการกระทำ

ตั้งกล่าวแล้วความรับผิดชอบของบุคคลตั้งกล่าวยอมไม่เกิดขึ้น แต่การกระทำ
ตั้งกล่าวหาใจเป็นการกระทำเนื้อความผิดอันเป็นประธานไม่ เช่น ก.
ใช้ให้ ข. หา ค. เมื่อ ข. หา ค. ทาย ประมวลกฎหมาย
อาญาถือว่า ก. มีความผิดเสมือนเป็นตัวการหา ค. ด้วยถือว่า
ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นคือ ข. แม่ ก. ไม่ได้กระทำ
การหา ค. เอง (ก. เป็นเพียงผู้ให้เท่านั้น) แต่อย่างไรก็ตามใน
ส่วนของ ก. ก็จะต้องมีการกระทำการใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ถ้า
ไม่มีการกระทำ ก. ก็ไม่ต้องรับผิด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความรับผิด
ของ ก. ส่วนหนึ่งเกิดจากการกระทำของ ก. เอง

4. กรณีสมาชิกอั้งยี่ หรือของโจร กระทำความผิดตาม

มาตรา 213

มาตรา 213 บัญญัติว่า "ถ้าสมาชิกอั้งยี่ หรือพรรคพวก
ของโจรคนใดคนหนึ่งได้กระทำความผิดตามความมุ่งหมายของอั้งยี่ หรือ
ของโจรนั้น สมาชิกอั้งยี่ หรือพรรคพวกของโจร ซึ่งอยู่ด้วยในขณะที่กระทำ
ความผิด หรืออยู่ด้วยในที่ประชุม แต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำ
ความผิดนั้น และบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในอั้งยี่
หรือของโจรนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นทุกคน"

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติวางหลักเกณฑ์เป็นพิเศษ เพื่อลงโทษสมาชิก
อั้งยี่ หรือของโจร โดยผู้จะต้องรับโทษ ไม่ต้องกระทำการตั้งกล่าวด้วย
แต่จะถือเอาผลจากการกระทำความผิดของสมาชิกอั้งยี่ หรือพรรคพวก
ของโจรคนหนึ่งคนใดที่ได้กระทำความผิดตามความมุ่งหมาย มาเป็นการกระทำ
ของตน กล่าวคือ สมาชิกอั้งยี่ หรือพรรคพวกของโจรดังต่อไปนี้ ย่อมมี
ความผิด และต้องรับโทษตามบทบัญญัติของการกระทำความผิดนั้น ฐานเป็น
ตัวการทุกคน แม้จะไม่ไครวมลงมือกระทำความผิดด้วย คือ

- 1) สมาชิกองค์หรือพรรคพวกของโจร ที่อยู่ด้วยในขณะกระทำความผิด
  - 2) สมาชิกองค์หรือพรรคพวกของโจรที่อยู่ด้วยในที่ประชุม แต่ไม่ได้คัดค้านการตกลงใจกระทำความผิด
  - 3) บรรดาหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์หรือของโจร เช่น ตกลงกันไปชิงทรัพย์ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วบุคคลต่าง ๆ ตามข้อ 1 ถึง 3 ก็มีความผิดฐานเป็นคู่การชิงทรัพย์ เช่นเดียวกับสมาชิกองค์ หรือพรรคพวกของโจรผู้กระทำความผิดนั้นด้วย เพราะการกระทำนั้นเป็นไปตามความมุ่งหมายขององค์หรือของโจร
5. กรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะเทียบได้กับความรับผิดในการกระทำที่ไซ่ต้องมีเจตนาตามนัยแห่งมาตรา 59¹ เช่น
- 1) พระราชบัญญัติมาตราซึ่ง ทรง วัด พ.ศ. 2466 มาตรา 33 คู่การหรือนายห้างต้องรับผิดในการกระทำของตัวแทนหรือลูกจ้างซึ่งทำการเพื่อประโยชน์ของตัวการหรือนายจ้างอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น
  - 2) ผู้ถือประธานบัตรเหมืองแร่ ต้องรับผิดในการกระทำของผู้จัดการ
  - 3) พระราชบัญญัติอื่น ผู้รับใบอนุญาตตั้งร้านเดินต้องรับผิดในการกระทำของผู้จัดการ แมตนเองจะมีใครเห็นในการกระทำนั้นด้วย เว้นแต่ลูกจ้างจะกระทำไปเป็นส่วนตัวนอกเหนือหน้าที่

¹ จิตติ กิ่งศภิชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอนที่ 1

4) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 48
วรรค 2, 49 ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการในความผิด
ฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, 328 เป็นต้น

ตามหลักกฎหมายของต่างประเทศ กรณีที่บุคคลต้องรับผิดชอบในการ
กระทำของผู้อื่น (ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้ถือว่าเป็นผู้มีส่วนช่วยในการกระทำ
ความผิด accessory) มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยเหลือ aider หรือผู้ยุยงให้กระทำความผิด abetter
2. ผู้ชี้ให้กระทำความผิด instigator

กรณีดังกล่าวได้แก่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ
เยอรมัน ส่วนของประเทศฝรั่งเศสได้แก่ ผู้สนับสนุน

การกระทำความผิดโดยทางอ้อม

นอกจากกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว บุคคลอาจกระทำความผิดโดย
ทางอ้อม กล่าวคือ ใช้บุคคลอื่นเป็นเครื่องมือ innocent agent ใน
การกระทำความผิด เช่น การใช้เด็กหรือบุคคลวิกลจริต ให้กระทำตาม
แผนการซึ่งบุคคลที่ถูกใช้นั้นไม่รู้ถึงแผนการกระทำความผิดนั้น ยกตัวอย่าง
เช่น ก. ใช้ให้เด็กเอายาพิษไปใส่ในอาหารของผู้ตาย ถ้าเด็กทำตาม
ผู้กระทำความผิดคือ ก. ไม่ใช่เด็ก การกระทำของเด็กเป็นเพียงเครื่องมือ
ซึ่ง ก. ใช้ในการกระทำความผิด¹

ในระบบกฎหมายส่วนมากยอมรับเรื่องการกระทำความผิดโดย
ทางอ้อม เช่น Model Penal Code ของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติว่า

¹George P. Fletcher, Rethinking Criminal Law, p.639.

ผู้กระทำมีความผิดถ้าเขาก่อให้เกิดอุบัติเหตุหรือผู้ซึ่งไม่ตองรับผิดชอบ เขามาเกี่ยวข้องกับ
ในการกระทำความผิดประมวลกฎหมายเยอรมันกล่าวหาว่า ผู้กระทำความผิด
คือ บุคคลซึ่งกระทำความผิดด้วยตัวเขาเอง หรือโดยผ่านบุคคลอื่นสำหรับ
ประเทศไทย แม้จะไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวในประมวลกฎหมายอาญา แต่ศาล
ไคววินิจัยคดีไปในทำนองยอมรับหลักเกณฑ์ดังกล่าว ก็จะได้เห็นได้จากคำ
พิพากษากฎีกาที่ 2961/2522 จำเลยที่ 1 หัวหน้าคนงานลักทรัพย์ของ
โจทกรรม โดยให้ นายฤทธิ และ นายแก้ว คนงานไปชนใบยา 40 ลูก
ของโจทกรรมที่โกดัง โดยให้ค่าจ้างพิเศษ 2 บาท ต่อใบยา 1 ลูก
นายฤทธิ และ นายแก้ว ไม่รู้ ไม่ใครวมกระทำความผิด จำเลยที่ 1
มีความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 335 ไม่ใช่ผู้ใด นายฤทธิ และ
นายแก้ว กระทำความผิด ตามมาตรา 84

แต่อย่างไรก็ตาม มีความเห็นของนักกฎหมายแตกต่างกันเกี่ยวกับ
เรื่องผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อมคงจะได้อีกโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 3

จากที่กล่าวมาทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า การกระทำที่เป็นความ
ผิดนั้นตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษ
กล่าวคือ ความรับผิดทางอาญาย่อมมีโทษต่อตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง
ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิ้น
ฉะนั้น หากผู้กระทำผิดตายลง การสืบสวนสอบสวน การฟ้องร้อง หรือ
การลงโทษก็เป็นอันระงับลง¹ ความรับผิดในทางอาญานี้ มีข้อแตกต่างจาก

¹ เสดา สิริเจริญ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า

ความรับผิดชอบในลักษณะละเมิด แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹
ซึ่งมีไต่หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

1) ต้องรับผิดชอบ เพราะการที่ตนเองไปกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น โดยตรง เช่น นาย ก. ทำร้ายร่างกายนาย ข. โดยจงใจ นาย ก. ย่อมมีความรับผิดชอบฐานทำละเมิดต่อร่างกายนาย ข. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

2) ต้องรับผิดชอบเพราะบุคคลบางคน ซึ่งมีความผูกพันอยู่กับตน ไปทำละเมิดต่อบุคคล เช่น นายคำเป็นลูกจ้างขับรถยนต์ของนายเชียว นายเชียว ใจให้นายคำ ขับรถไปส่งตนยังสถานที่ทำงาน ระหว่างทาง นายคำขับรถโดยประมาทเดินเลอ ชนนายแดงบาดเจ็บ นอกจากถือว่า นายคำทำละเมิดต่อร่างกายนายแดง และนายคำต้องรับผิดชอบต่อนายแดง แล้วกฎหมายยังถือว่านายเชียวเองก็ยังมีต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของนายคำ อีกด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 หรือกรณีที่มีการต้องรับผิดชอบเพื่อการละเมิดสำหรับกรกระทำของตัวแทนตามมาตรา 426

3) ต้องรับผิดชอบ เพราะสัตว์ที่อยู่ในความดูแลของตน ไปทำความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น นาย ก. เลี้ยงสุนัขไว้ตัวหนึ่ง วันหนึ่ง สุนัขของนาย ก. กัดนาย ข. บาดเจ็บ นาย ก. ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนาย ข. โดยถือเสมือนว่า นาย ก. ทำละเมิดต่อนาย ข. โดยตรง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

---

¹ความรับผิดชอบในทางแพ่งมีด้วยกัน 5 ประการ คือ ก. ความรับผิดชอบในลักษณะสัญญา ข. ความรับผิดชอบในลักษณะละเมิด ค. ความรับผิดชอบในลักษณะจัดการงานนอกสั่ง ง. ความรับผิดชอบในลักษณะลาภมิควรได้ จ. ความรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายรัชฎาการ

มาตรา 433

4) ต้องรับผิดชอบเพราะทรัพย์สินของตน หรือที่อยู่ในความครอบครองดูแลรักษาของตน ไต่กอให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น นายคำซึ่งเป็นผู้อยู่ในบ้าน นำกระถางต้นไม้ไปไวบนระเบียงบ้าน วันหนึ่งกระถางต้นไม้ตกลงมาโดนศีรษะนายขาว ซึ่งกำลังเดินผ่านหน้าบ้านนายคำ เช่นนี้ นายคำต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายขาว ถือเสมือนว่านายคำทำละเมิดต่อนายขาวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 434¹

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

¹วารี นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดจัดการงานนอกสั่ง ลามิกวรไค้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 12-13.